

KAITSEMINISTEERIUM

EESTI KAITSETÖÖSTUSPOLIITIKA 2024–2030

2025

Sisukord

Sissejuhatus	3
Taust ja hinnang senisele poliitikale.....	5
Peamised väljakutsed kaitsetööstuses.....	7
Protsessi juhtimine.....	8
Eesti peamised prioriteedid Euroopa kaitsetööstuspoliitikas	8
Eesti riigikaitsealased ootused kaitsetööstussektorile	9
Ettevõtjate toetamise meetmed	10
1. Lahenduste leidmine sõjalise riigikaitse probleemipüstitustele arendustoetuste konkursi abil.....	10
2. Tugi koostöövõimaluste leidmisel Euroopa Kaitsefondi raames	11
3. DIANA kiirendiprogramm.....	11
4. Kaitsetööstuspark.....	12
5. Innovatsioon ja idusektori toetamine	13
Kaitsetööstuse ettevõtete kasvatamine ja rahastamisvõimaluste laiendamine.....	13
1. Rahastamisvõimaluste parendamine	13
2. Eesti kaitsetööstuse fond.....	14
3. NATO Innovation Fund	14
Äridiplomaatia ja kaitsetööstuse ürituste toetamine	15
Regulatsioonide lihtsustamine ja bürokraatia vähendamine.....	15
Testimisvõimaluste laiendamine.....	16
Ukraina toetamine	17
Koostootmine ja partnerlus.....	17
Kokkuvõte.....	18

Sissejuhatus

Võrreldes 2021. aastaga, mil eelmine kaitsetööstuspoliitika sai vastu võetud, on rahvusvaheline julgeolek drastiliselt muutunud. **Esimest korda peale Teist Maailmasõda on Euroopas alustatud täiemahulist sõda.** Venemaa kallaletung Ukrainale raputab senist reeglitel põhinevat maailmakorda ja rahvusvahelise õiguse aluseid. Venemaa poolt NATO-le 2021.aastal esitatud ultimatiivsed nõudmised NATO laienemise, sõjalise tegevuse ja liitlasvägede paiknemise piiramise kohta, on märkimisväärselt suurendanud julgeolekuohtu Euroopas. Need nõudmised ei ole muutunud.

Julgeolekuolukorra pingestumisega on toimumas liitlasriikide vägede ja võimete suurendamine ning selle võimaldamisel mängib kesksel rollil kaitsetööstus. Märkimisväärselt on **suurenenud riikide nõudlus varustuse, laskemoona ning innovaatiliste lahenduste järgi.** Eesti on tugev Ukraina toetaja EL-i ja NATO üleselt, vedades IT-koalitsiooni ning panustades relvastusabiga. Kümnete Eesti ettevõtjate tooted on Ukraina lahinguolukordades end tõestanud ja aitavad iga päev Ukrainal Venemaa agressioonile vastu seista.

Arvestades Eesti geograafilist asukohta ning kõrgetasemeliselt arenenud innovatsiooni ökosüsteemi, on Eestil head eeldused kaitsetööstuse edasise arendamisele. **Eesti kaitsetööstus on kiiresti kasvav tööstussektor**, mis on oluline osa riikikaitsest ja julgeolekust ning millel on suur majanduslik mõju ja kasvupotentsiaal. Meie kaitsetööstust iseloomustab murranguline areng, tehnoloogiline innovaatilisus, s.o suutlikkus arendada maailma tipptasemel tehnoloogiaid, samuti kiire kohanemisevõime ja tugev ekspordisuunitlus. Vähem kui veerandsaja aasta jooksul on Eesti kaitsetööstus kasvanud oluliselt sektori müügitulu, ekspordimahu kui ka rahvusvahelise mõjukuse kontekstis. Kiirele kasvule aitab kaasa kaitsetööstuse arengu tagamiseks soodne keskkond ja tihe koostöö sektori ettevõtjate ning riigi vahel.

Kaitsetööstuse ja eriti kõrgtehnoloogia arendamine suurendab teisalt Eestiga mittesõbralikes suhetes olevate riikide eriteenistuste huvi Eesti kaitsetööstuse ja sellega seotud teabe vastu ning seega **suureneb tööstusspionaaži oht.** Sellest tulenevalt on oluline pöörata terviklikult tähelepanu kaitsetööstusega seotud julgeolekuaspektidele ning ohtude maandamisele. Riigi julgeoleku ning kaitsega seotud tundlikku teavet, sh salastatud teavet, tuleb töödelda turvalises keskkonnas, turvalistel meetoditel. Teabe kaitsele tuleb teha koostööd julgeolekuasutuste ja salastatud teabe kaitset korraldavate asutustega. See hõlmab ka väljaarendamisel olevate tehnoloogiate testimist, et tagada õigeaegselt tarneahelakindlus.

Kaitsetööstuse edasine arendamine järgnevatel aastatel on Eesti jaoks strateegiliselt oluline, sest **tugev kodumaine kaitsetööstus toetab riigi kaitsevõimet**, loob kõrgema lisandväärtusega töökohti ja panustab majandusse¹. Konkurentsivõimelised ettevõtted ja rahvusvahelised kaitsetööstuse koostööprojektid aitavad kindlustada liitlassuhteid ja tõsta Eesti rahvusvahelist tuntust. Kaitsetööstus on osa riigi kaitsevõimest nii rahu-, kriisi- kui sõjaajal.

¹ Kaitsetööstuse arendamine toimub kooskõlas kaitsevaldkonna teadus- ja arendustegevuse põhimõtetega (https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/kaitseministeeriumi_valitsemisala_teadus-ja_innovatsioonipoliitika.pdf), samuti jälgitakse kooskõla riigi teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse (TAIE) arengukavaga 2021-2035 (<https://taie.ee/taie-arengukava-tutvustus>) ning riigi tööstuspoliitika suundumustega.

Eesmärk ja põhimõtted

Eesti kaitsetööstuspoliitika **eesmärgiks** on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, ekspordile orienteeritud ja kõrge arendustasemega kaitsetööstuse püsimine ja arenemine Eestis, mis teenib ka Eesti riigikaitselisi eesmärke.

Eestis on tugev tööstus ning ettevõtluskeskkond kaitsetööstuse innovatsiooni ja tootmiste loomiseks, idufirmade tegutsemiseks ning kindel teekond toodete testimiseks ja turule jõudmiseks.

Eesti on jätkuvalt maailma juhtiva küberturvalisuse võimekusega riik, kus IKT sektor teeb Kaitsevägega tihedat koostööd uute tehnoloogiate turule jõudmiseks.

Eestis on olemas muud sõjapidamiseks vajalikud majandusharud (nt metallitööstus, elektroonikatööstus), mis peavad töötama koostöös eeltoodutega, et pakkuda Kaitsevæele vajalikku tehnoloogiat, seadmeid või kuluvahendeid.

Koostöös kaitsetööstussektoriga võtame eesmärgiks, et

1. Aastaks 2030 on sektori ekspordimaht 1,4 miljardit eurot aastas.
2. Aastaks 2030 on sektori müügitulu 2 miljardit eurot aastas.
3. Aastaks 2030 panustab sektor ca 2% sisemajanduse kogutoodangusse.
4. Sektor on tugev partner kaitsevæele ja sektori roll majanduses on selge: olemas on kehtivad kokkulepped Eesti kaitsetööstuse toodete kasutamiseks nii Eesti Kaitsevæes kui ka Kaitsealiidus ning loodud on meetmed kaitsevæe ja sektori suuremaks koostööks arenduste testimisel ja esmasel kasutusel.
5. Tootmise ja arendustegevuste lokaliseerimiseks on tööstuskoostöö ja tarnekindluse tagamise põhimõtted Kaitseministeeriumi valitsemisalas kokku lepitud.
6. Eesti kaitsetööstuse tooteid kasutatakse Eesti Kaitsevæes, Kaitsealiidus ja Ukrainas.
7. Eesti kaitsetööstuse ettevõtted ja teadusasutused kaasavad Euroopa Liidu meetmete raames aastas keskmiselt vähemalt 20 mln eurot, mis paigutab Eesti edukuses keskmisest kõrgemale kohale võrreldes teiste Euroopa riikidega.
8. Kaitseministeerium suurendab Euroopa Kaitsefondi iga-aastaseid kaasfinantseeringuid 2 miljoni euroni aastas.
9. EL kaitsetööstuse arendamiseks mõeldud kesksetest fondidest läheb Eestiga seotud projektidele 2-3% fondi rahalisest kogumahust ning EL on oluliselt suurendanud kaitsevaldkonna rahastamist.
10. Ettevõtted on konkurentsivõimelised ka NATO kontekstis. Igal aastal osutub vähemalt üks Eesti ettevõtja valituks NATO DIANA (*Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic*) innovatsioonikiirendis. Kaitseministeerium toetab ettevõtteid kandideerimisel.
11. NATO Innovatsioonifond (*Innovation Fund*) investeerib vähemalt kahte Eesti ettevõttesse fondi elutsükli vältel.
12. Kaitseministeeriumi arendusprojektide konkursi tulemusena tekib sektorisse igal aastal 5-6 uut toodet ja konkursi iga-aastane rahaline maht kasvab, sh vähemalt kahekordistub juba 2025. aastal. S.o tõuseb 1,2 miljoni euroni.
13. Kaitseministeerium rajab kaitsetööstuspargi laskemoona tootmiseks 2026. aasta lõpuks (riigi eriplaneering on kehtestatud augustis 2025 ja Kaitseministeeriumi rahastatud baastaristu rajatud

2026. aasta lõpuks). Kaitsetööstuspargis on aastal 2030 vähemalt üks suurekaliibrilise moona, üks väikese või keskmise kaliibrilise moona ja üks lahingumoonatehas. Samuti tegutseb pargis lõhkeaine RDX tehase. Ettevõtted toodavad nii kodu- kui eksporditurule ning nende tootmisvõimekust käsitletakse riigikaitse seisukohast strateegilise tähtsusega tootmisvõimekusena.

14. Parendame kaitsetööstuse ettevõtjate rahastamisvõimalusi läbi suurema era- ja avaliku sektori koostöö, s.o läbi ministeeriumi arendustoetuste, Euroopa Kaitsefondi ning toodete testimise ja tagasisidestamise võimaldamise Eesti Kaitseväes ja Kaitsealiidus.
15. SmartCap kaitsetööstusfond mahuga 100 miljonit eurot on edukalt käivitunud.
16. Eesti jätkab Ukrainale sõjalise abi andmist Eesti kaitsetööstuse toodanguna, 0,25% ulatuses SKTst vähemalt kuni aastani 2027.
17. Eestis tegutsevad kaitsetööstuse ettevõtted töötavad välja, testivad koostöös Kaitseväega ning toodavad murrangulisi tehnoloogiaid, millega on võimalik kas ennetada, hävitada või häirida endast palju suurema kogumaksumuse ja purustusjõuga võimalikke Eesti vastu suunatud tehnoloogiaid.

Eesti kaitsetööstuse mõiste

Kaitsetööstus hõlmab Eestis registreeritud juriidilisi isikuid, mis tegelevad Eestis **kaitse- ja julgeolekuotstarbelise teadus- ja arendustegevuse või tootmisega** ja seotud teenuste osutamisega (strateegilise ja kahese kasutusega kauba tootjad ja sellega seotud teenuste osutajad StrKS tähenduses). Kaitsetööstust eristab teistest tööstusharudest kindel spetsiifika, mida iseloomustab tihed koostöö riigi ja ettevõtjate vahel, seades mõlemale kõrgendatud nõuded (näiteks toodangu piiratud kasutajate ring, erandlik ekspordirežiim, erandlik müügikeskkond, kõrgendatud tööstusspionaaži- ja korruptsioonioht, riigi julgeoleku ning kaitsega seotud tundliku teabe kaitse nõuded). Kaitsetööstus hõlmab muuhulgas kaitse- ja julgeolekuotstarbelise tehnoloogia ja varustuse arendamist ja tootmist, samuti selle hooldamist ning remonti. Riigile pakutavate toodete ja teenuste korral on oluline riigi huvidest lähtuvate julgeolekuaspektidega arvestamine ning sellekohaste nõuete täitmine. Samuti panustab kaitsetööstus kriitilise tähtsusega kauba või teenuse pakkumisse kriisi- ja sõjaajal.

Taust ja hinnang senisele poliitikale

Eesti kaitsetööstust on arendatud viimased paarkümmend aastat. Täpsemalt võib lugeda kasvu alguseks sektori arendamise mõistes Eesti Kaitse- ja Kosmetööstuse Liidu loomist 2009. aastal, mis praeguseks koondab u 150 liiget. Tänapäevaks on välja arenenud **rahvusvahelise suunitlusega sektor**, mille müügitulu ning ekspordi osakaal on kasvanud igal aastal ning eesmärk on seda ambitsiooni jätkata.

Tulenevalt Eesti kaitsetööstuse arengust ning suurenenud nõudlusest innovaatiliste tehnoloogiate järele Ukrainas, **kasvatas** aastal 2023 kaitsetööstussektor **müügitulu** võrreldes eelneva aastaga **praktiliselt poole võrra**. 2023. aasta müügitulu oli 360 miljonit eurot, millest ca 61%, ehk 220 miljonit eurot moodustas eksport. 2024. aasta prognoositav müügitulu on ca 500 miljonit eurot, millest ca 60%, ehk 300 miljonit eurot moodustas eksport. Varasematel aastatel (2016–2022) on sektori müügitulu kasvanud keskmiselt 28% aastas 56 miljonilt 247 miljoni euroni.

Eesti kaitsetööstuse tänased tugevused on:

- Küberkaitse;
- Robotika ja autonoomsed süsteemid;
- Sensorid;
- Side- ja seiretehnoloogiad;
- Elektroonika;
- Isikuvarustus;
- Sõidukite remont ja hooldus.

Mitmed sektori ettevõtjad on tugevad osalejad ka rahvusvahelisel turul nii Euroopa Liidus kui Aasias ja Lähis-Idas. Sektori ettevõtjate rahvusvahelistumist on toetanud ministeeriumi ja ettevõtjate koostöö äridiplomaatias kõrgetasemelistel kaitsetööstuse messidel.

Ministeeriumi üheks pikaajalisimaks toetusmeetmeks sektorile on **arendustoetuste konkurss**, mille raames on ministeerium pakkunud igal aastal ettevõtjate projektiideedele u 0,6 mln eurot tootearenduseks. Konkurssi on korraldatud alates 2013. aastast ja selle raames on iga-aastaselt saanud rahastuse 5-6 projekti. Konkursi populaarsus on aasta-aastalt kasvanud. Võrreldes 2023. aastaga kasvas 2024. aasta taotluste arv 125%, sealhulgas kasvas ettevõtjate taotletav toetuste summa 230%. Seetõttu on ministeeriumi eesmärgiks **arendustoetuse** konkursi eelarve **suurendamine vähemalt 1,2 mln euron**i aastas.

Eesti on riigina tugevalt toetanud **NATO DIANA** loomist ning **Euroopa Kaitsefondi** (European Defence Fund, EDF) ellu kutsumist ja rakendamist. Samuti on Eesti toetanud EL algatusi, mis toetavad Euroopas laskemoona tootmisvõimsuse kasvatamist ning liikmesriikide ühist hankimist.

EDF on instrument, mis aitab **toetada riikidevahelist koostööd** kaitsetööstuse teadus- ja arendustegevuses ja aitab seeläbi moderniseerida riikidele olulisi kaitsevõimeid. Näiteks 2023. aasta konkursil sai rahastuse üheksa Eesti osalusega mitmepoolset projekti, mille toetusmaht Euroopa Kaitsefondist kõigi riikide peale kokku on 241 miljonit eurot. Projektide kogusummast on Eesti ettevõtjate rahaline kogumaht 9,62 miljonit eurot.

Ministeerium on toetanud Eesti ettevõtjate osalemist EDF-is läbi **kaasfinantseeringu võimaldamise**. Ministeeriumi kaasfinantseering jaguneb Eesti poolt võimearenduse kontekstis olulise juhtprojekti ja teiste Eesti kaitsetööstuse ettevõtjate osalusega projektide vahel. Eesti eesmärgiks on olnud saada iga-aastasessse EDF tööprogrammi vähemalt **üks riiklikult juhitud projekt**. Eesti juhitavaid projekte on programmis olnud seni neli: mehitamata maismaasüsteemide arendus, sõjalise liikuvuse infosüsteem, poolautonoomne mereväe alus ja küberagentidel põhinev tööriist autonoomsete ja poolautonoomsete toimingute tegemiseks küberintsidentide haldamisel.

Ministeeriumipoolne projektide **kaasrahastamine** on olnud aasta-aastalt **kasvuteel, ületades** seejuures iga-aastase EDF tööprogrammi kohta praeguseks aastaks vähemalt **miljoni euro piiri**. Kokku on Eesti ettevõtted ja teadus-arendusasutused 5 aasta jooksul kaasanud programmist (sh pilootprogrammist EDIDP) hinnanguliselt 80 miljonit eurot, mida Kaitseministeerium kaasrahastab pea 21 miljoni euroga.

NATO DIANA ettevõtluskiirendite ja testkeskuste võrgustik on kujunenud oluliseks innovatsiooni katalüsaatoriks nii liitlasriikidele kui ka NATO jaoks tervikuna. DIANA on orienteeritud **kahesuguse kasutusega**

tehnoloogiat arendavatele iduettevõtetele. NATO eesmärk on DIANA abil toetada alliansi kaitsevõimet uuenduslike tehnoloogiatega energia, teabevahetuse, andmeside, tervishoiu, infrastruktuuri, logistika ja kosmose valdkonnas. Eestis paikneb nii DIANA kiirendi kui ka Euroopas asuva peakorterit haru. Et Eestil õnnestus olla esimeste seas, kus kiirendi avati, näitab Eesti ettevõtluskeskkonna kõrget taset, **meelitades Eestisse** enam **rahvusvahelisi ettevõtjaid** oma tehnoloogiaid arendama. Tänapäevaks on läbi viidud kaks taotlusvoorut kiirendisse ettevõtjate valimiseks. Eesti kiirendis on osalenud ja hetkel osalemas kokku 16 ettevõtjat üle Alliansi, sh 3 Eestist.

Kümnenädiga on Eesti kaitsetööstus arenenud üksikutest tootjatest, kes tegutsesid masinaehituse, remondi- ja hoolduse ning isikuvarustuse tootmisega, järjest **kõrgtehnoloogilisemaks**. Sektorisse on tekkinud ambitsioonikad ettevõtted, kes suudavad vedada rahvusvahelisi koostööprojekte EL ja NATO kontekstis ning pakkuda olulist lisandväärtust turul. Uute kaitsetööstuse tootmisettevõtjate teke ja viimaste aastate müüginumbrite märkimisväärne kasv on märk sektori küpsusest ja potentsiaalset panustada rohkem nii riigikaitsele kui ka majanduse arengusse. Lisaks Kaitseministeeriumile on sektori arengusse panustanud mitmed teised ministeeriumid, sihtasutused ja ametid. Näiteks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Siseministeerium, Välisministeerium, NATO DIANA Eesti regionaalne peakorter, teadus- ja ärilinnak Tehnopol, AS SmartCap läbi 100 miljoni euro suuruse kaitsetööstusfondi, Eesti Kaitse- ja Kosmetööstuse Liit (EKTL), teadusasutused ja ülikoolid.

Peamised väljakutsed kaitsetööstuses

Kaitsetööstus on riigiga tihedalt seotud sektor ja eriti suurriigid, kus on ajalooliselt välja kujunenud riigi osalusega tugevad ettevõtted, käituvad sageli oma tööstuse suhtes **proteksionistlikult**.

Võrreldes teiste sektoritega iseloomustab kaitsetööstusturget **kõrge sisenemisbarjäär**. See tähendab, et ettevõtted peavad arvestama **kõrgendatud kontrollnõuete, pikkade müügitsükelite, piiratud klientide arvuga** ja asjaoluga, et kliendid on peamiselt valitsussektorist. Vaba konkurentsi mõjutab ka julgeolekupoliitilistest otsustest ja reeglitest/ekspordipiirangutest sõltuv keeruline turg. Kaitsetööstussektori eripärade tõttu on kaitsetööstusettevõtjate jaoks sageli väljakutseks nii tagatiste saamine kui **investeeringute kaasamine**. Kõik see nõuab lisaks ambitsioonidele ja riskijulgusele kasvufaasis ettevõttelt kõrget kapitaliinvesteeringut tehingute ettevalmistamisel ja vahendeid teadus-arendustegevuse finantseerimiseks.

Spetsiifilise **inseneritehnilise hariduse, väljaõppe ja kogemustega inimeste nappus** on sektori jaoks murekoht. Vajalik on tagada kvalifitseeritud tööjõu olemasolu, eriti Eesti jaoks prioriteetsete valdkondade arendamisel (nt õhukaitse ja kaugtuli, mis eeldab lennundus- ja kosmetehnilist teadmist). Ainuüksi rajatav kaitsetööstuspark vajab näiteks lõhkematerjali ja lahingumoonat käitlemise väljaõppe saanud isikuid, kuid tänapäevaseid inimesi Eestis napib ning valdkonnaspetsiifilise väljaõppe võimalused erasektorist on piiratud. Samuti on tootearendus kaitsetööstusvaldkonnas väga kiiresti arenev ning eeldab asjaosaliste järjepidevat täiendõpet. Välisriikidest on võimalik leida mitmeid erinevaid koolitusprogramme, kuid nendel osalemine on valdkonda sisenevatele isikutele üldjuhul keeruline ja kulukas.

Lisaks rahastuse leidmisele on kaitsetööstuse ettevõtjatel **keeruline jõuda esimese maksva kliidini**, kuna lõppkliidide arv on piiratud ning klient soovib valdavalt osta juba toimivat toodet. Samas on tavapärane, et esimeste müügitehinguteni jõudmise järel on kliidisuhe tihti pikaajalisem.

Eesti kaitsetööstuse ettevõtted on **100% erakapitalil põhinevad**, mis eristab meid mitmetest piirkonna riikidest. Eesti lähtub põhimõttest, et erasektor on üldjuhul riigist tõhusam, sealhulgas kaitsetööstuses. Seetõttu väärtustab Eesti eelkõige vaba turu arengut ja soodustab konkurentsi.

Protsessi juhtimine

Kaitsetööstuse arendamise alus on Kaitseministeeriumi kaitsetööstuspoliitika ning muud riigikaitset ja majandusarengut suunavad üleriigilised ja rahvusvahelised poliitikad.

Eesti kaitsetööstuse igapäevast arengut ja kaitsetööstuspoliitika elluviimist suunab ning vajalikke tegevusi lepib kokku **regulaarselt koos käiv kaitsetööstuse koostöökomitee**, kuhu kuuluvad Kaitseministeeriumi, EKTL, Kaitseväe (sh Kaitseväe peastaabi ja Kaitseväe Akadeemia), Kaitsealiidu, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse ning julgeolekuasutuste esindajad. Vajaduse põhiselt kaasuvad koostöökomiteesse Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse, SmartCap ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eksperdid. Selles koostööformaadis **antakse** võimaluste piires sektorile **ülevaade kaitseväe ees olevatest ja lahendamist vajavatest väljakutsetest**, võimearenduse plaanidest, kavandatavatest hangetest ja ettevõtjate võimalustest panustada loodavatesse või olemasolevatesse võimetusse.

Kaitsetööstuse koostöökomitee ettepanekul saab valitsusse viia otsustamiseks riigikaitse, hangete ning majanduse aspektist olulisi tööstusprojekte ning tagada neile projektidele tugi otsehangete või pikaajaliste hankegarantiide näol.

Täpsemad tegevused kaitsetööstuspoliitika elluviimiseks lepitakse kokku **iga-aastases rakenduskavas**.

Eesti peamised prioriteedid Euroopa kaitsetööstuspoliitikas

Reaktsioonina muutunud julgeolekuolukorrale Euroopas peegeldub EL uue **kaitsetööstusstrateegia** ja **kaitseinvesteeringute programmi** käivitamine. See hõlmab mitmeid uusi meetmeid ja algatusi nii EL ühise võimearenduse, hangete kui ka ettevõtjate tootmisvõimekuse kasvatamiseks. Eesti strateegiline huvi on **NATO võimearendusega kooskõlas tugevdada kaitse- ja sisejulgeoleku toodete konkurentsivõimet** EL siseturul ja vähendada ettevõtjate ees seisvaid barjääre EL ja NATO liikmesriikide turgudele sisenemiseks.

Eesti toetab eesmärgi, mida Euroopa kaitsetööstuse strateegia sätestab ning peab sealjuures oluliseks, et kaitseinvesteeringud ja kaitseotstarbeliste toodete ja süsteemide väljaarendamine toimuks põhimõttel, et **üheskoos** riikide võimearenduste moderniseerimise ja kaitsetööstuse arendamisega **ollakse** Euroopas **globaalse konkurentsiga võrdleval tasemel**. Võimearenduste moderniseerimine ning kaitsetööstuse arendamise alla kuuluvad EL kaitsetööstusbaasi konkurentsi- ja reageerimisvõime parendamine, kahese kasutusega tehnoloogia soodustamine kaitsevõime tugevdamisel ning piiriülene koostöö. Läbi suurema panuse kaitsetööstusesse SKTst ning innovatsiooni on Eestil eesmärgiks olla nii riigina kui ka tööstusega nende arengute keskmes ning suuna näitaja.

Euroopa Liidu ja NATO kaitsetööstuspoliitikas on **Eesti prioriteedid olnud kiire väelooma tagamine** ennekõike kriitilistes valdkondades nagu **laskemoona ja selle komponentide tootmine, õhukaitse ja kaugtulevõime**.

Soovime EL rahastuse näol tuua investeringuid tootmisvõimekuste arendamiseks ja loomiseks Eestis ning seeläbi soodustada Eesti kaitsetööstuse ettevõtjate tegutsemist neis valdkondades. **Iseseisev tootmisvõimekus** Eestis **panustab** ühtlasi Eesti enda **kaitsevalmiduse tõstmisesse**. Iseäranis on fookuses laskemoona või selle komponentide tootmisvõimekused, õhuründemoona või droonipõhise lahingumootorite tootmisvõimekused ning lõhkeaine tootmine Eestis.

Sellest lähtuvalt on Eesti jaoks oluline, et Euroopa kaitsetööstuse arendamiseks mõeldud EL rahastus suunatakse selgete prioriteetide saavutamisele ja et EL **suurendaks** oluliselt **Euroopa kaitsevalmiduse arendamise rahastamist** võrreldes senisega. EL pikaajalises eelarves 2021–2027 on kaitsekulutusteks ette nähtud ainult 0,9% ehk 11 miljardit eurot, mis ei vasta Euroopa kaitsevalmiduse tõstmise rahalistele vajadustele arvestades julgeolekukriisi ulatust. Seepärast on Eesti rõhutanud kaitsevaldkonna täiendava rahastamise vajadust järgmise EL pikaajalise eelarve koostamise käigus.

Ministeerium prioriseerib Euroopa kaitseinvesteeringute programmi raames loodavaid Euroopa kaitsevaldkonna **ühishuviprojekte** ja nende elluviimise rahastamist EL poolt.

Eesti jaoks on seejuures **prioriteetsed valdkonnad**:

- Euroopa regionaalsed õhu- ja raketikaitseüsteemid;
- Kauglöögivõimekused;
- Droonitootmise võimekused;
- Euroopa merealuse seire ja kriitilise taristu kaitsmise võimekused;
- Laskemoona ja lõhkeaine tootmine.

Kõnealuste ühishuviprojektide loomine EL tasemel võimaldab rahastada mahukaid mitut riiki hõlmavaid võimearendusprojekte. EL tasandi suurenenud rahastus loob omakorda võimalusi ka Eesti kaitsetööstuse ettevõtjatele.

Eesti riigikaitsealased ootused kaitsetööstussektorile

Kaitsetööstus ning selle edasine arendamine on riigi seisukohalt oluline nii strateegilise tööstusharu tugevdamisel kui majanduslikust perspektiivist. Kaitseväge arendamine toimub põhimõttel, et **iga euro eest** tuleb saada **maksimaalselt kaitsevõimet** ning kaitsevägele soetatakse varustust, mis on Eesti kaitsmise plaanis ette nähtud. Turumajandus, sh **vaba turg ja võrdne konkurents** tagab üldjuhul parima hinna ja sobivaimad soetustingimused.

Samuti on oluline **kiire valmisolek** julgeolekuolukorra eskaleerumiseks, et tagada võimalikud kiired tarned ja majanduslikult soodsad hinnad. Seetõttu on oluline **suurem tööstuse panus tarnekindluse, valmiduse ning jätkusuutlikkuse tagamiseks**. Võimekus kriisi ajal kriitilisi tooteid toota ja teenuseid pakkuda on Ukraina õpitundide kohaselt erakordselt oluline ning nt Rootsi ja Soome kogemusel ka majanduslikult mõistlik. Seetõttu rakendab Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus **koostootmist ja tootmise Eestisse lokaliseerimist** hangetes võimalikult paljudel juhtudel, pidades silmas Kaitseväge vajadusi. Lisaks on vajalik, et kiireloomulist tootmist võimaldavad kokkulepped oleksid tööstusega olemas kaitseväge vajaduste täitmiseks. Seejuures

tuleb tagada tootmisega seotud riigi julgeoleku ning kaitsega seotud tundliku teabe (sh salastatud teabe) läbimõeldud kaitse, sh vajalikud ressursid.

Kaitsetööstuse kaasamine esindusorganisatsioonide kaudu nii Kaitseväe kui Kaitsealiidu arendamisse annab tööstusele kauaoodatud võimaluse oma tooteid testida ning seeläbi täiendada teadmise potentsiaalsete klientide ootustest. Samuti on Kaitseväl selle kaudu võimalik tutvuda uute lähenemiste ja lahendustega ning kaasuda innovatsiooni. Sobivatel juhtudel **hangitakse innovaatilisi lahendusi** või kasutatakse **innovatsioonipartnerlust**. See võimaldab Kaitseväe ja kaitsetööstuse koostöös töötada välja innovaatilisi tooteid või teenuseid ning neid hiljem hankida. Innovatsioonipartnerluse kaudu saab leida uudseid lahendusi võimalikele, millele turul hetkel sobiv lahendus puudub.

Kõige akuutsemad riigikaitsealased huvid seonduvad eelkõige **laskemoona tootmisega**. Selleks on rajamisel kaitsetööstuspark laskemoona, lahingumoon, lõhkematerjali ja lõhkeaine tootmiseks. Kaitsetööstusparki rajamisel luuakse Kaitseministeeriumi rahastusega ettevõtjatele ka vajalik **baastaristu**. On oluline, et ettevõtteid saaks arendada, katsetada ja toota laskemoona komponente, õhuründemoona ja ründedroone. Selleks on oluline ette näha ka laiemad testimisvõimalused Kaitseministeeriumi valitsemisalas.

Eesti on huvitatud oma kaitsetööstusettevõtjate rahvusvahelisest edust, mistõttu soodustatakse igati EL meetmete juurdepääsu ning äridiplomaatia kaudu toetatakse kontaktide loomist.

Kokkuvõttes on ootus sektori kasvuks 2030. aastaks ekspordi mõttes **1,4 miljardi euroni** aastas ning müügituluks 2 miljardit eurot aastas. Samuti on ootus, et aastaks 2030 panustab sektor riigi sisemajanduse kogutoodangusse vähemalt 2%.

Ettevõtjate toetamise meetmed

Kaitsetööstuse arendamist toetab sobiv **äri-, arendus-, testimis- ja tootmistegevuse keskkond**, viies turule sisenemise barjääri võimalikult madalale, pakkudes rahastamist nii ideede- ja arendusfaasis olevatele toodetele, sealt edasi tuge testimisel ning edukate toodete puhul aidata kaastootmise edasisele skaleerimisele. Samuti tuleb jätkuvalt toetada ettevõtteid ekspordivõimaluste leidmisel, leida viise regulatsioonide keerukuse vähendamiseks ning toetada innovatsiooni ja eksperimenteerimist.

Kaitseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja teiste ministeeriumite, sihtasutuste ja ametite tegevus ettevõtjate toetamisel seisneb peamiselt järgnevas:

1. Lahenduste leidmine sõjalise riigikaitse probleemipüstitustele arendustoetuste konkursi abil

Arendustoetuste pakkumine võimaldab ettevõtjatel kiirendada uudsete toodete prototüüpide arendamist ning neid Kaitseväe abil testida. Ministeerium on konkursi tulemusel igal aastal seni toetanud 5-6 arendusprojekti. Ministeerium jätkab iga-aastaselt **arendusprojektide konkursi** läbiviimisega ning suurendab konkursi rahalist mahtu võimaldamaks toetada enam projekte.

2025. aastast **suureneb** arendustoetuse rahaline maht 0,6 miljonilt eurolt **1,2 miljoni euroni**.

Läti ja Leedu sarnased arendustoetused jäävad rahalises mahus meie varasemale tasemele, Lätil 2024. aastal teadaolevalt 0,6 miljonit eurot ja Leedul 2021–2027 5 miljonit eurot (s.o. ca 0,7 miljonit eurot keskmiselt aastas).

Samuti keskendub ministeerium edaspidi, et senisest enam on arendustoetused suunatud **alustavate ettevõtjate**, sh iduettevõtjate toetamisele, kes vajavad konkurentsivõimeliste toodete arendamiseks ja turutõkete vähendamiseks enam toetust võrreldes kauem tegutsenud ettevõtjatega. Ettevõtjate arendusriskide maandamine ning turutõkete vähendamine annab olulise tõuke **jätkuinvesteeringute kaasamiseks** erasektorilt. Oluline on iga-aastase konkursi selge fokuseeritus selliselt, et on tagatud projektide vastavus võimearenduse prioriteetidele ja Kaitseväe ning Kaitsealiidu vajadustele. Kaitseministeerium soovib tootearenduse kiirendamiseks suurendada konkursi läbiviimise ajalist efektiivsust ning vähendada projektide dokumentatsiooniga seotud administratiivkoormust.

2. Tugi koostöövõimaluste leidmisel Euroopa Kaitsefondi raames

Euroopa Kaitsefond (EDF) võimaldab ettevõtjatel toodete arendamist üle-euroopaliste konsortsiumide raames. Oluline on läbipaistev koostöö Kaitseministeeriumi koordineeritud prioriteetide ning kaitsetööstuse osalemishuvi ja võimaluste kontekstis. Koostöös EKTL-iga viiakse läbi iga-aastases tööprogrammis osalemiseks seotud **toetuste konkurss** ning tehakse erialaseid seminare instrumendi populariseerimiseks, võimaluste tutvustamiseks, sobivate koostööpartnerite leidmiseks (s.o *match-making'uks*) ning salastatud teabe kaitse tingimuste tutvustamiseks.

Ministeerium jätkab EDF-i projektide **kaasfinantseeringute rahastamist**, toetab Eesti ettevõtjate saamist üle-euroopalistesse konsortsiumidesse ning jätkab Eesti kaitsevõimele olulist lisandväärtust pakkuvate juhtprojektide elluviimist fondi rahastuse toel. EDF on alates selle loomise hetkest pakkunud Kaitseministeeriumi kaasfinantseeringute toel kaitsetööstusele rohkem kui **kuuekordset rahalist võimendust** teadus-arendustegevusteks. Iga EDFi investeeritud euro kaasfinantseeringut on Eesti kaitsetööstusele keskmiselt toonud tagasi ca 6 eurot.

Seepärast **suurendab** ministeerium Euroopa Kaitsefondis osalemiseks mõeldud **kaasfinantseeringu rahalist mahtu** perioodil 2025–2027 vähemalt **2 miljoni euroni aastas**.

Samuti toetab ministeerium EDF jätkumist järgmises EL mitmeaastases (2028+) eelarves vähemalt samas rahalises mahus nagu aastatel 2021–2027 (s.o EL üleselt 8 miljardit eurot).

3. DIANA kiirendiprogramm

Alates 2022. aastast on käivitatud **NATO DIANA** programm, mis võimaldab iduettevõtjatel osaleda kaitsevaldkonna kiirendis, mis ühendab kõiki NATO liitlasi ja mille võrgustik ning mõju seeläbi on maailmas ainulaadne. DIANA programmi eesmärk on leida kahese kasutusega tehnoloogia abil **lahendusi sõjalistele vajadustele**, mis on liitlaste poolt kirjeldatud strateegilises juhises. Iduettevõtted saavad arendada oma toodet ja ärimudelit ning kohandada need kaitsevajadustele vastavaks. Samuti leida koostööpartnereid alliansi kaitseturult, mis on tavapärasest kõrgemate sisenemisbarjääridega. DIANA programmis osalemine annab

iduettevõtjatele lisaks **NATO kvaliteedimärgise**, mis toetab ettevõtteid **jätkuinvesteeringute kaasamisel** erasektorist. Kõikidel DIANA programmi kandideerivatel ettevõtjatel on võrdsed võimalused osaleda ükskõik millises DIANA **13 kiirendis** ja testida oma tooteid rohkem kui **100 testkeskuses** üle alliansi.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) jätkab Eestis asuva DIANA kiirendi opereerimiskulude katmist vastavalt sellele, kui palju iga konkursi tulemusel suunatakse ettevõtteid just Eesti kiirendisse. Lisaks asub Tallinnas DIANA regionaalne haru, mis aitab suurendada Eesti mõju NATO DIANAs ning suunata rahvusvahelisi ettevõtteid oma tehnoloogiaid arendama ja testima Eestis. NATO DIANA ülalpidamiskulude katmist jätkab Kaitseministeerium.

Kaitseministeeriumile on oluline, et DIANA **strateegiline juh**is vastaks mh ka **Eesti võimearenduse prioriteetidele**, alliansi vajadustele ning Eesti kaitsetööstuse konkurentsieelistele.

Ministeerium toetab iga-aastaselt kiirendivoorus DIANA Tallinna kiirendi laialdast tutvustamist eesmärgiga tuua siia võimalikult palju ettevõtteid, sh võimalikult palju Eesti ettevõtteid, kes seejärel jätkaksid oma toote Eestis arendamist ning panustamist Eesti kaitsetööstusesse.

Selleks teavitab ministeerium koostöös Tehnopoliga ettevõtteid kiirendivooru kandideerimisest (s.o *challenge*´ite väljakuulutamisest) ja testkeskuste kasutamise võimalustest.

Järk-järgult kasutab ministeerium meedia- ja kommunikatsiooniplaanide tegemisel ka erinevate ettevõtjate edu- ja kogemuslugusid DIANA Tallinna kiirendis ja Eesti testkeskustes, eesmärgiga **suurendada DIANA Tallinna kiirendi nähtavust** ja atraktiivsust. Samuti loob Kaitseministeerium koostöös MKMiga DIANast huvitatud ettevõtjatele **eelmentorluse programmi**, mille eesmärgiks on ettevõtjate toetamine DIANA programmi kandideerimisel ja seeläbi suurendada kandideerimise edukust.

Kokkuvõttes on Kaitseministeeriumi ja MKM rolliks soodustada Eestis asuva piirkondliku DIANA keskuse, kiirendi ja Eesti testkeskuste võimalikult laialdast kasutamist.

Alliansiülesesse testimiskeskuste võrgustikku annavad oma panuse Eestis **TalTech, CR14, Tartu Ülikool, Metrosert, Sisekaitseakadeemia ning Eesti Lennuakadeemia**. Kaitseministeerium otsib võimalusi eksperimenteerimise parendamiseks riigi siseselt ja koostöös EL ja NATO liitlastega.

4. Kaitsetööstuspark

Kaitsetööstuspargi eesmärk on luua kaasaegne tootmiskeskond, mis toetab Eesti **laskemoona, lahingumoona ja lõhkeaine tootmise võimekust** ning võimaldab kiirelt tootmistegevust alustada. See on Eestile oluline tarnekindluse tagamiseks julgeolekuolukorra eskaleerumisel. Samuti on kaitsetööstuspargi eesmärk luua selles tegutsevatele kaitsetööstusettevõtjatele atraktiivne äri- ja tootmiskeskond ning pakkuda neile vajalikke teenuseid. Ministeeriumi rolliks on saavutada tööstuspargi **riigi eriplaneeringu kiire kehtestamine**, vajaliku **baastaristu väljaehitus** ning läbirääkimised strateegiliste partneritega tootmisvõimekuste rajamiseks Eestisse.

Tööstuslikku tootmisesse on eesmärk jõuda kaitsetööstuspargis 2027. aastal.

Ministeerium on analüüsinud kaitsetööstuspargi baastaristu rajamiseks (projekteerimine, ehitus) **vajaliku investeeringu** suurust ning etapiti aastatel 2026–2030 eraldab selleks vähemalt **61 mln eurot**. Paralleelselt

baastaristu rajamisega, jätkab ministeerium läbirääkimisi potentsiaalsete tootmisettevõtjatega. Eelduslikult alustab tööstuspargis esimesel viiel aastal tegevust **3-5 ettevõtjat**.

5. Innovatsioon ja idusektori toetamine

Innovatsiooni soodustamiseks ja lahinguvälja probleemidele lahenduste leidmiseks toetab ministeerium **idusektori üritusi** ning korraldab kaitsevaldkonna **häkatone**. Eesti idusektor on kaitsetööstuse valdkonnas aastaga kasvanud varasemast mitmeid kordi suuremaks ning seeläbi on ka **suurenenud kaitsevaldkonda toetavate ürituste ja häkatonide korraldamine**. Ministeerium jätkab idusektori toetamist ürituste läbiviimisel, sealhulgas mentorlustoe pakkumisega.

Kaitsevaldkonna häkatonide ja kogukonna ürituste kaudu otsitakse koostöös ettevõtjate ja teadusasutustega innovaatilisi ideid, mis aitaks kaasa kaitsealase innovatsiooni tekkele.

Häkatonide ja kogukonna ürituste kaudu edendatakse **tehnoloogiasektori ja kaitsetööstuse koostööd**, et töötada välja praktilisi kaitselahendusi, mida saaks realselt kaitseväes kasutusele võtta.

Häkatonide ja kogukonna ürituste läbiviimist rahastab Kaitseministeerium, häkatonid toimuvad iga kahe aasta tagant ning ministeerium valib häkatoniks sihistatud teemapüstituse. Kogukonna regulaarsed üritused aitavad sektori kokkutöötamist tervikuna ning võib olla rahastatud kahasse erasektoriga.

Kaitseväge eksperimenteerimise programmis otsitakse **võimelünkadele lahendusi** uute tehnoloogiate abil ja innovaatiliste toodete ning teenuste kasutuselevõtuks kaitseväes. Eksperimenteerimise programmi sihtgrupiks on Kaitseväge ja Kaitsealiidu struktuuriüksused. Läbi eksperimenteerimise testitakse teada- ja olemasolevaid lahendusi ning leitakse praktilised väljundid valdkondlikele probleemidele kõikides väeliikides. Kaitsetööstusel on programmis võimalik testida väljatöötatavaid lahendusi ja nende integratsiooni võimalusi väeüksuste koosseisu, et leida praktilised väljundid valdkondlikele probleemidele väeliikides. Ministeeriumi rolliks on suunata eksperimenteerimise programmi senisest laialdasemat kasutamist Kaitseväge poolt ning planeerida selleks rahastus valitsemisala eelarve koostamise raames.

Eesmärgiks on **eksperimentaalostude teostamine** Eesti Kaitseväge poolt **suuremas mahus**, et aidata ettevõtetel valideerida tooteid, saada tagasisidet ja omada eksportturgudele pääsemiseks referentsi.

Vastavalt on vajalik suurendada Kaitseväge Akadeemia personali, mis tegeleb kaitseväge ja ettevõtluse koostöös kaitsetööstuse innovatsiooni arendamisega lähtuvalt Eesti erinevate võimete vajadustest lühi, kesk, pikas ja ülipikas vaates.

Kaitsetööstuse ettevõtete kasvatamine ja rahastamisvõimaluste laiendamine

1. Rahastamisvõimaluste parendamine

Innovatsiooni ja kapitali kättesaadavus on kaitsetööstuse ettevõtjate edasiviiv jõud, mis toetab sektori konkurentsivõime kasvu ja tehnoloogilist arengut. Selleks, et Eesti kaitsetööstus saaks oma potentsiaali

täielikult rakendada, tuleb esmalt tuvastada ja leevendada turutõrked, mis piiravad ettevõtjate ligipääsu vajalikule kapitalile ning pärsivad nende kasvu. Koostöös EKTL ning teiste ettevõtjaid koondavate ühingutega tegeleme valdkonna pideva parandamisega ning kitsaskohtade lahendamisega.

Samuti on tähtis **soodustada kapitali kättesaadavust**, edendades koostööd ettevõtjate ja ministeeriumi vahel ning pakkudes paindlikke lahendusi, mis arvestavad kaitsetööstuse sektori eripäradega.

Seetõttu **ajakohastame riiklikke finantsinstrumente** (sh Kaitseministeeriumi arendustoetuste konkursid ja ministeeriumi toetus ettevõtjate omaosaluse tagamiseks Euroopa Kaitsefondis), et need toetaks paremini kaitsetööstuse ettevõtjate rahastamisvajadusi.

Sealhulgas lähtume tegelikest vajadustest ning loome kindla aluse sektori pikaajaliseks arenguks ja konkurentsivõimeks ka rahvusvahelises kontekstis.

Rahastusvõimaluste parendamisel on oluline, et jätkuks tootearenduste **testimine ja arenduskoostöö Kaitseväega**. Toote asjakohases keskkonnas testimine võimaldab ettevõtjatel oluliselt maandada projekti riske ning saada potentsiaalse **lõppkliendi** käest **turureferents**. See on oluliseks sisendiks nii ettevõtjate edasisele müügitööle kui ka jätkuinvesteeringute kaasamisel. Seetõttu aitavad riiklikud finantsinstrumendid täita lüngad kaitsetööstuse ettevõtjate rahastamises ning aitavad kaasata erakapitalil põhinevaid jätkuinvesteeringuid.

2. Eesti kaitsetööstuse fond

Eesti Kaitsetööstuse fond on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas olev ja riikliku fondivalitseja AS *SmartCap* poolt juhtud riskikapitali fond **mahuga 100 miljonit eurot**. Fondi eesmärk on Eesti kaitsetööstuse arendamine, innovatsiooni ja majanduskasvu panustamine ning majandusliku mõju loomine. Fond teeb:

- 1) **otseinvesteeringuid** sõjalise kasutusega tooteid ja tehnoloogiaid arendavatesse või tootvasse ettevõttesse, samuti kahesuguse kasutusega tooteid ja tehnoloogiaid arendavatesse või tootvasse ettevõttesse;
- 2) investeeringuid **investeerimisfondidesse** (riskikapitalifondid, kes investeerivad nimetatud ettevõtetesse).

Fond aitab kaasa Eesti kaitsetööstuse ettevõtjate teadusmahukuse ja rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamisele, sh ekspordivõimekuse kasvatamisele. Fondi elluviimisele panustavad ka Kaitseministeerium ja Siseministeerium, kelle roll on **hinnata** loodavate **tehnoloogiate seoseid julgeoleku- ja riigikaitse eesmärkidega** ja olemasolevate või arendatavate võimetega. Lisaks eelmainitule on oluline laiemalt hinnata ka tehnoloogia kasutuselevõtu potentsiaali, ekspordipotentsiaali ja muid kaitsetööstuse ning riigi kui valideeriva potentsiaalse lõppkliendi jaoks olulisi aspekte. Fondi arendusprojektidele saavad Kaitseministeerium ja Siseministeerium pakkuda lisaks testimise võimalusi oma valitsemisalades.

3. NATO Innovatsiooni Fond

NATO Innovatsiooni Fond (NIF) on alliansi-ülene **riskikapitalifond**, mis **investeerib 1 miljard eurot** idufirmadesse. Fondi eesmärk on pakkuda **kannatlikku kapitali** idufirmadele, mis lahendavad kriitiliste tähtsusega kaitse- ja julgeoleku probleeme. Sarnaselt Eesti kaitsetööstuse fondile, teeb NIF otseinvesteeringuid idufirmadesse 24st osalevast alliansi riigist ning investeeringuid investeerimisfondidesse,

millel on alliansi ülene mõju. 2024. aasta detsembriks on NIF teinud **7 otseinvesteeringut ja 5 investeeringut riskikapitalifondi**, mille fookuses on kahese kasutusega tehnoloogiad. Fond on avatud ka DIANA välistele ettevõtjatele, andes NATO riikide süvatehnoloogia ja kahese kasutusega idufirmadele võimalused suuremate jätkuinvesteeringute kaasamiseks, mis aitab tooted ja tehnoloogiad turuküpsaks saada.

Eesti investeeris innovatsioonifondi **30 miljonit eurot** MKM haldusalas tegutseva AS-i SmartCap (Finantsinspektsiooni tegevusloaga väikefondi valitseja) kaudu, mis tagab meile ligipääsu fondile. SmartCap'il on olemas varasem investeerimise kogemus, võimekus ja vajalik struktuur omakapitaliinvesteeringuid tegevatesse riskikapitalifondidesse (nagu ka NATO Innovatsiooni Fond).

Eesti eesmärk on tagada NIFi toimimine investeerimisfondina, mida juhib professionaalne investeerimismeeskond ning et läbi NIFi saab **rahastatud** vähemalt **kaks Eesti ettevõtjat**.

Äridiplomaatia ja kaitsetööstuse ürituste toetamine

Eesti kaitsetööstuse arendamisel on olulisel kohal läbi äridiplomaatia Eesti ettevõtjatele välisurgudel **koostöövõimaluste loomine** ja seeläbi **ekspordipotentsiaali kasvatamine**. Ministeerium on seepärast kaitsetööstust regulaarselt toetanud läbi äridiplomaatia ning abistanud kaitsetööstuse suurürituste läbiviimisel.

Koostöös EKTLiga keskendume äridiplomaatias olulisimatele **kaitsetööstusmessidele**. Nendeks on KSA *World Defence Show*, *Eurosatory* Pariisis, DSEI Ühendkuningriigis, DALO Taanis, MSPO Poolas ja AUSA USAs. Samuti pakub ministeerium ja kaitsevägi tuge huvipakkuvate sihtriikide suunalise koostöö tugevdamisel näiteks **ärilegatsiooni kaasamisega** või muude rahvusvahelise koostöö meetmete abil, sh Eesti kaitseatašeede ning Välisministeeriumi majandusdiplomaatide võrgustiku kaasamisega (Eestil on välisriikides ca 8 kaitseatašeed ning pea 200 aukonsulit). Samuti jätkab ministeerium kaitsetööstust tutvustavate ürituste korraldamise toetamist eesmärgiga **suurendada Eesti toodete ja teenuste nähtavust** kaitsevaldkonna asjatundjate ja otsustajate hulgas. Äridiplomaatia ja rahvusvahelise kaitsetööstuskoostöö arendamine arvestab julgeolekuasutuste ohuhinnangute ning tarneahelakindluse tagamise vajadusega.

Regulatsioonide lihtsustamine ja bürokraatia vähendamine

Kaitsetööstussektori arendamisel on **kesksel kohal relvaseadus** ning kaitsetööstusega seonduvate **regulatsioonide ajakohastamine**. Seadusmuudatuste eesmärk on tugevdada Eesti kaitsetööstust ning tagada Eestis konkurentsivõimeline keskkond kaitsetööstusele, eeskätt relvastuse ja laskemoona tootmise valdkonnas. Võrreldes varem kehtinud olukorraga on eesmärgiks luua võimalus Eestiga sõbralikes suhetes ja kaitsekoostööd tegevate riikide ettevõtjatel panustada Eesti kaitsetööstusesse.

Eesmärgiks on **vähendada** kaitsetööstuses **bürokraatiat** ning **luua võimalus** kaitsetööstusega seotud **planeeringu ja taristuprojektide kiirendatud menetluseks**, et soodustada suuremahuliste kaitsetootmiste rajamist Eestisse.

Selleks loome ettevõtjate jaoks selged ja üheselt arusaadavad reeglid, mis tagavad kaitse valdkonda ähvardavate julgeolekuohtude eest. Eesti üks konkurentsieeliseid saaks olla **selgus nõuete ja kiire asja-**

ajamine nõutud lubade suhtes. Seejuures on kesksel kohal kaitsetööstuspargi rajamine, mille raames tehakse riigi poolt ära tootmisüksuste rajamiseks vajalikud ajamahukad eel-etapid nagu näiteks planeeringute muutmine ja erinevad mõjuhindamised. Seeläbi luuakse kaitsetööstusinvesteeringuid soosiv ettevõtluskeskkond.

Kesksel kohal on ka riigihangete seaduse muutmine **võimaldamaks tootmise lokaliseerimist**, mis tõstab kohalike ettevõtjate müügitulu ning suurenenud sisenõudlus elavdab majandust. Ministeeriumi rolliks on toetada välja töötatud seadusemuudatuste kiiret vastuvõtmist Riigikogus.

Testimisvõimaluste laiendamine

Kaitseministeeriumi valitsemisalas pakutakse tootearenduse toe ja testimise võimalusi Eesti ettevõtjatele, mis panustavad riigikaitse vajadustega seotud kaitsetarbeliste ja kahese kasutusega toodete või teenuste väljaarendamisse. Samuti võimaldab ministeerium testimise võimalusi ettevõtjatele, kes soovivad oma tootmise tuua Eestisse. Testimise eesmärgiks on **toetada arendatavaid tehnoloogiaid** ja prototüüpe **sõjalise ekspertiisiga** ja anda tagasisidet tootearendusse.

Testimisi saab Kaitseministeeriumi valitsemisalas läbi viia:

- Kaitseväes;
- Kaitseliidus;
- Kaitseväe Akadeemia elektroonilise võitluse kompetentsikeskuses;
- CR14 küberharjutusväljal.

Samuti saab koostöös Kaitseväega kaaluda toodete testimisele suunamist nii Siseministeeriumi allüksustes kui ka Eestis tegutsevates liitlasüksustes ja väljaõppealadel.

Nurmsi õppeväljale rajatud **mehitamata lennuvahendite väljaõppekeskus** võimaldab antud valdkonnas kaitsetööstusega koostöös toodete testimist ja arendamist ning tööstusele toodete testimisvõimaluste pakkumist. Õppeväli võimaldab pakkuda õhuala droonide lennutamiseks ja nende sidustamiseks drooniarenduse ökosüsteemiga, sh elektrooniline sõjapidamine. Samuti on võimalus ära kasutada ka Nurmsisse rajatava droonide väljaõppekeskuse taristut.

Regionaalse NATO DIANA keskusena on Eestile oluline, et suudaksime programmis osalevatele ettevõtjatele pakkuda võimalust kasutada testimiseks NATO DIANA poolt kinnitatud mentorite ja testkeskuste abi. Efektiivne **ligipääs lõppkasutajale** on üks peamisi põhjuseid, miks ettevõtted Eesti kiirendisse tulla soovivad.

Kaitseministeeriumi valitsemisalas on testkeskuseks ka riiklik sihtasutus **CR14**, kus on võimalik testida spetsiifilisi tooteid **küberjulgeoleku ja kübertehnoloogiatega** seotud valdkondades. CR14 näeb ennast lähitulevikus lisaks NATO DIANA ja Kaitseväe testpartnerina ka teenusepakkujana ja partnerina laiemale Eesti tööstusele, fookusega:

- Eesti kaitsetööstusele, et võimaldada küberdomeenis ning tulevikus ka kosmosetehnoloogiatega tegelevatel ettevõtjatel leida ja testida innovaatilisi lahendusi, sh neid, mida Ukrainasse saadetakse, kus küberhügieen ja turvalisus on eriti oluline.

- Elutähtsate teenuste osutajatele (pangad, telekomid, jms), tagamaks valmisoleku kriisideks, kuna nii Eesti kui liitlaste sõjalised operatsioonid sõltuvad kriitilise taristu kerksusest.

Ministeeriumi rolliks on edaspidi valitsemisala **testkeskuste ökosüsteemi arendamine**, sünergiate loomine testkeskuste vahel ja testkeskuste võimalikult lai kasutamine. Seejuures vajab tähelepanu, et testimisele pääsemine oleks protsessi mõttes efektiivne ning testimine ohutu.

Ukraina toetamine

Eesti jätkab Ukrainale sõjalise abi andmist **0,25% ulatuses SKTst** vähemalt kuni aastani 2027, seejuures lähtutakse Eesti kaitsetööstuse arendamise eesmärgil Ukraina sõjalisel toetamisel Ukraina ja Eesti kaitseväge sõjalistest vajadustest ning soovist kiirendada Eesti kaitsetööstuse arengut. Vastavalt koalitsioonileppele suunatakse selle eesmärgi saavutamiseks võimalikult suur osa Ukrainale mõeldud abi mahust **Eesti kaitsetööstuse tellimusteks**.

Kaitsetööstuse alane koostöö Ukrainaga on Eesti jaoks olulise tähtsusega, et abistada Ukrainat Eesti jaoks vaenuliku riigi Vene Föderatsiooniga sõdimisel ning seeläbi parendada ka Eesti kaitsevõimet. Ukraina on Eestile oluline partner ka Eesti kaitsetööstuse toodangu ekspordivõimaluste sihtriigina.

Koostöö Ukraina ettevõtjatega annab Eestile unikaalse teadmise **töötavatest lahendustest** kiiresti muutuvas **sõjaolukorras**. Samuti on see katalüsaatoriks siseriiklike protsesside kiirendamiseks ja ümberkujundamiseks. Ühtlasi on Ukraina rindekogemuse omamine Eesti kaitsetööstuse toodete jaoks oluline referents teistele eksportturgudele sisenemiseks.

Oleme seadnud eesmärgiks Ukraina abistamiseks mõeldud rahaliste vahendite eest võimalikult suures mahus **Eesti kaitsetööstuse toodete soetamise**. Seejuures on oluline lähtuda Ukraina sõjalistest vajadustest ning saada tagasisidet, mis on nii tööstuse kui Eesti Kaitseväge huvides.

Vastav protsess on avatud kõigile Eesti ettevõtjatele, kes pakuvad kaitse- ja julgeoleku valdkonna tooteid (k.a tarkvaralahendused). Valiku vajaminevatest toodetest teeb Ukraina pool.

Koostootmine ja partnerlus

Tootmise- ja arendustegevuse lokaliseerimine võimaldab arendada Eesti kaitsetööstust, suurendada tarnekindlust ning sellega kaasneb Eestile majanduslik kasu.

Seepärast on ministeeriumi ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse eesmärgiks **kasutada tootmise lokaliseerimise võimalusi** senisega võrreldes **palju enam**.

Tootmise lokaliseerimise kasutamine on otstarbekas juhtudel, kus tootmise lisandväärtus on märkimisväärne, kus on potentsiaal Eesti Kaitseväge täiendavateks tellimusteks ja millel on tugev ekspordipotentsiaal ning kus ei piirata toodangu ekspordi võimalusi kolmandatele osapooltele.

Vabariigi Valitsuse koalitsioonilepe aastateks 2024–2027 näeb ette kõnealuste detailsemate põhimõtete kinnitamise Vabariigi Valitsuse tasemel. Ministeeriumi rolliks on koostöös valitsemisala ning Eesti Kaitse- ja

Kosmetotööstuse Liiduga **välja töötada tööstuskoostöö ja tarnekindluse tagamise põhimõtted** tootmise ja arendustegevuste lokaliseerimiseks.

Ministeerium on lisaks seadnud eesmärgi sätestada hangetes osalemise ühe tingimusena, et edukas ettevõtja eraldab lepingu raames oma teadus- ja arendustegevuse eelarvest sihtotstarbelist toetust Eesti kaitsetööstusettevõtjate teadus- ja arendustegevuste toetamiseks.

Rahvusvahelises koostöös soodustab ja **prioriseerib** ministeerium kaitsetööstuse ja innovatsioonialaste **koostöömemorandumite sõlmimist** erinevate demokraatlike väärtusi jagavate riikide ja usaldusväärsete ettevõtjatega, eesmärgiga teha praktilist koostööd ning **soodustada kaitsetööstusettevõtjate investeringuid Eestisse**, sh loodavasse kaitsetööstusparki. Selleks kasutab ministeerium kahe- ja mitmepoolset rahvusvahelist koostööd, Eesti saatkondade võrgustikku ja äridiplomaatia võimalusi ning pöörab samaväärselt tähelepanu ettevõtjate usalduskontrolli tagavate protsesside efektiivsele toimimisele, tagades tausta- ja julgeolekukontrollide läbiviimiseks piisava ressursi.

Kokkuvõte

Kaitsetööstuspoliitika kujundab järgnevatel aastatel peamised töösuunad ning Kaitseministeeriumi ja valitsemisala peamised tegevused kaitsetööstuse arendamisel. Tugev ja ekspordile suunatud kohalik kaitsetööstus tugevdab meie laiapindsest riigikaitsevõimet (sh majandust), et kriisides oleks võimalik toota kiiresti ning lähedal. Seetõttu seab poliitika järgmisteks aastateks moodsad, millest ministeeriumi tegevus iga-aastase rakenduskava koostamisel lähtub. 2024–2030 poliitika fookuses on kaitsetööstussektori müügitulu ja ekspordi kasv, Euroopa Liidu rahastus ja Kaitseministeeriumi eelarvest makstavate toetuste suurendamine. Samuti seab poliitika mitmed meetmed püstitatud eesmärkide täitmiseks, mida täpsustatakse iga-aastase kaitsetööstuspoliitika rakenduskavaga.